

EXODUS

16:4-17:16

God voorziet Israël van voedsel en water en geeft het volk de overwinning op Amalek.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/exodus/16-4-17-16

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Voedselnood en Gods dagelijkse voorziening	2 min	4
2	Morren tegen God en gehoorzaamheid	4 min	5
3	Gods heerlijkheid, kwartels en manna	2 min	7
4	De kwartels als bijzondere voorziening	2 min	9
5	Het bovennatuurlijke manna en de gomer	3 min	10
6	Het manna als model van gelijke verdeling	4 min	11
7	Vrijwillig delen binnen Christus' lichaam	6 min	14
8	Dagelijks brood en dagelijks vertrouwen	3 min	17
9	Afhankelijkheid van God en levend gebed	6 min	18
10	Dubbel manna en rust op de sabbat	3 min	21
11	De sabbat als verbondsteken voor Israël	2 min	23
12	De kruik met manna en de tekstoverlevering	3 min	24
13	Water uit de rots bij Horeb	4 min	26
14	De volgorde van de woestijnverhalen	3 min	28

15	De rots als beeld van Christus	5 min	30
16	Christus geslagen en de Geest gegeven	2 min	32
17	Amalek valt Israël aan	1 min	33
18	Mozes' opgeheven handen en Israëls zege	3 min	34
19	Amaleks vloek en Mozes' opgeheven hand	2 min	36
20	Gebed als wapen in de geestelijke strijd	2 min	37
21	De dubbelzinnige slotzin over Amalek	2 min	38
	Om verder te lezen		39

1

Voedselnood en Gods dagelijkse voorziening

We pakken het verhaal weer op bij Exodus 16. We zijn maar tot en met de eerste drie verzen gekomen, en we zien hier de tweede keer dat de kinderen van Israël tegen Mozes morden. Ze schrijven Mozes en Aäron altijd de slechtst mogelijke beweegreden toe: dat ze hen daarheen hebben gebracht om hen te doden, enzovoort. Het probleem waar ze nu mee zitten, is dat ze zich afvragen waar het voedsel vandaan moet komen. Aan het einde van hoofdstuk 15 werden ze op de proef gesteld op het gebied van voldoende drinkwater.

Zowel voedsel als water zou in de woestijn elke dag opnieuw een punt van zorg zijn. Het is overal voortdurend een punt van zorg, al beseffen wij minder sterk hoeveel zorgen het geeft wanneer er een voorraad voorhanden is. Maar als je de woestijn in gaat, besef je al snel dat water schaars is, voedsel schaars is, en dat de eetlust van de menigte niet schaars is. Je zult een paar heel praktische problemen het hoofd moeten bieden.

Wat hier interessant aan is, is dat God laat zien dat Hij een God van praktische zaken is. Hij voorziet in water. Hij voorziet in voedsel. Hij is niet alleen maar een religieuze figuur. De goden van de heidenen voorzagen nooit ergens in voor de heidenen. Ze hadden niet de macht om dat te doen. Maar God is Degene Die voor Zijn volk zorgt zoals een man voor zijn vrouw zorgt, of een vader voor zijn kinderen.

De Israëlieten hebben dat nog niet geleerd. Ze hebben nog niet echt gezien wat ze de rest van hun leven iedere dag zullen zien — althans, deze specifieke generatie — namelijk dat God hun dagelijks voedsel kan geven.

In vers 4 staat:

Toen zei de HEERE tegen Mozes: Zie, Ik zal voor u brood uit de hemel laten regenen. Het volk moet eropuit gaan en de per dag benodigde hoeveelheid verzamelen, zodat Ik het op de proef kan stellen of het naar Mijn wet wandelt of niet.

EXODUS 16:4

2

Morren tegen God en gehoorzaamheid

Let eens op hoe vaak Hij manieren zoekt om hen op de proef te stellen. Deze keer gaat Hij niet hun... nu ja, ik denk dat het wel een beproeving van hun geloof is, maar het is een beproeving van hun gehoorzaamheid. Ik veronderstel dat een beproeving van gehoorzaamheid hetzelfde is als een beproeving van geloof, omdat mensen ongehoorzaam zijn doordat ze God niet vertrouwen.

De beproeving zal in dit geval zijn dat ze slechts genoeg voedsel voor één dag mogen verzamelen, niet meer dan ze op één dag zullen eten. Ook al ligt er nog meer voedsel, dan zouden ze in de verleiding kunnen komen om te zeggen: 'Morgen heb ik ook voedsel nodig, dus ik denk dat ik wat extra mee naar huis neem.' God zegt tegen hen dat ze dat niet moeten doen en dat ze het niet tot de volgende dag moeten bewaren. Dit zal dus een beproeving zijn van hun gehoorzaamheid en van hun geloof.

Hij zegt:

En op de zesde dag moet het zó zijn dat zij bereiden wat zij binnenbrengen, en dat zal het dubbele zijn van wat zij dagelijks verzamelen.

EXODUS 16:5

Toen zeiden Mozes en Aäron tegen alle kinderen van Israël:

Toen zeiden Mozes en Aäron tegen al de Israëlieten: Vanavond nog zult u weten dat de HEERE u uit het land Egypte geleid heeft, en morgenochtend zult u de heerlijkheid van de HEERE zien, want Hij heeft uw gemor tegen de HEERE gehoord. Want wie zijn wij, dat u tegen óns mort?

EXODUS 16:6-7

Daarmee bedoelen ze Mozes en Aäron.

Mozes zei ook:

Verder zei Mozes: Als de HEERE u in de avond vlees te eten geeft en in de ochtend brood tot verzadiging toe, dan is dat omdat de HEERE het gemor heeft gehoord waarmee u tegen Hem mort. Want wie zijn wij? Uw gemor is niet tegen ons gericht, maar tegen de HEERE.

EXODUS 16:8

Het is goed dat ze de Israëlieten daaraan blijven herinneren. Het is gemakkelijk om de zichtbare boodschapper de schuld te geven, terwijl het in werkelijkheid God is Die de boodschapper leidt.

Niet alle predikers kunnen hetzelfde zeggen als Mozes. Sommige predikers zouden zeggen: 'Je mag niet tegen de leiding van de gemeente morren, want dan mor je tegen de Heere.' Als de leiding van de gemeente even duidelijk geroepen, geleid en profetisch geïnspireerd is als Mozes, dan denk ik dat dit waarschijnlijk waar zou zijn. Als iemand het Woord van de Heere tot je spreekt en je tegen die persoon mort om wat hij zegt, dan mor je tegen de Heere.

Er kan echter niet van worden uitgegaan dat iedere prediker die ooit op een kansel heeft gestaan, dezelfde opdracht van God, dezelfde trouw aan God en dezelfde openbaring van God heeft als Mozes. Het is waar dat morren tegen Mozes hetzelfde

was als morren tegen God, omdat God Mozes stap voor stap instructies gaf en Mozes die eenvoudigweg doorgaf. Voor zover een dienaar dat doet, blijft dit ook in die situatie gelden.

Zelfs wanneer een dienaar het Woord van God daadwerkelijk aan de mensen doorgeeft, zullen de mensen, als de boodschap hun niet bevalt, vaak tegen de boodschapper morren. Dat is wat deze mensen doen. Mozes probeert hen eraan te herinneren: ‘Luister, dit zijn niet mijn beslissingen. Ik heb mezelf niet tot jullie leider gemaakt. Ik heb jullie niet hierheen, de woestijn in, geleid. Het lijkt misschien alsof ik dat heb gedaan, maar ikzelf volgde God, en jullie volgden mij omdat jullie geloofden dat ik God volgde. Dus welke klachten jullie ook hebben, jullie kunnen die bij God indienen en niet bij mij.’

3

Gods heerlijkheid, kwartels en manna

Toen zei Mozes tegen Aäron:

Daarna zei Mozes tegen Aäron: Zeg tegen heel de gemeenschap van de Israëlieten: Kom naar voren, voor het aangezicht van de HEERE, want Hij heeft uw gemor gehoord.

EXODUS 16:9

Terwijl Aäron tot de hele gemeente van de kinderen van Israël sprak, keken zij naar de woestijn. En zie, de heerlijkheid van de HEERE verscheen in de wolk. Nu was dat iets gewoons. Ze zagen de wolk regelmatig, maar blijkbaar schitterde de heerlijkheid van God zo in de wolk dat die overdag beter zichtbaar was dan normaal.

En de HEERE sprak tot Mozes:

En de HEERE sprak tot Mozes: Ik heb het gemor van de Israëlieten gehoord. Spreek tot hen en zeg: Tegen het vallen van de avond zult u vlees eten, en in de morgen zult u met brood verzadigd worden. Dan zult u erkennen dat Ik de HEERE, uw God, ben.

EXODUS 16:11-12

En zo gebeurde het dat er 's avonds kwartels kwamen die het kamp bedekten. En 's morgens lag de dauw rondom het kamp. Toen de dauwlaag was opgetrokken, lag daar op het oppervlak van de woestijn een kleine, ronde substantie, zo fijn als rijp op de grond.

Toen de Israëlieten dat zagen, zeiden zij tegen elkaar: Wat is dat? Want zij wisten niet wat het was. Mozes zei tegen hen: Dit is het brood dat de HEERE u te eten gegeven heeft. Dit is het woord dat de HEERE geboden heeft: Ieder moet ervan verzamelen naar wat hij eten kan, een gomer per hoofd, naar het aantal van uw personen. Ieder moet het nemen voor hen die in zijn tent zijn.

EXODUS 16:15-16

En de kinderen van Israël deden dat en verzamelden ervan, sommigen meer en sommigen minder. Toen ze het in omers maten, had degene die veel had verzameld niets over, en degene die weinig had verzameld geen tekort. Iedereen had zoveel verzameld als hij nodig had.

4

De kwartels als bijzondere voorziening

Laten we daar even stoppen, want we hebben verscheidene verzen gelezen en ik wil over enkele van deze dingen praten. We zien in vers 13 dat de kwartels 's avonds kwamen. Hierna lezen we niets meer over de kwartels, maar er is nog een ander voorval, volgens mij in het boek Numeri, waarbij er kwartels komen en zij meer centraal staan in dat specifieke verhaal. De mensen morren tegen Mozes omdat er niet genoeg vlees is. Dus brengt God kwartels, en ze eten er zoveel van dat ze er werkelijk ziek van worden en het uitbraken. God zei dat Hij hun zoveel vlees zou geven dat het hun neus uit zou komen. God was bij die gelegenheid duidelijk boos op hen.

Bij deze gelegenheid leek Hij niet boos te zijn. Hij deed alleen een belofte:

Vanavond gaan jullie vlees eten en morgenochtend krijgen jullie brood.

En dus kwamen de kwartels.

Kwartels trekken in bepaalde seizoenen vanuit Afrika door dat gebied naar het Midden-Oosten. Naar ik meen doen ze dat in het voorjaar, voor zover ik het begrijp, of in de vroege zomer. Meestal in het voorjaar. Dit is dus waarschijnlijk een vogeltrek geweest, en het moeten waarschijnlijk miljoenen vogels zijn geweest.

Omdat kwartels in verhouding tot hun vleugels een tamelijk zwaar lichaam hebben, raken ze inderdaad moe en vliegen ze gewoonlijk niet erg hoog boven de grond. Vooral wanneer ze moe worden, botsen ze soms ergens tegenaan en vallen ze op de grond. Ze kunnen dan niet meer de lucht in komen omdat ze te uitgeput zijn. Zolang ze in de lucht blijven, kunnen ze blijven vliegen, maar door hun vermoeidheid verliezen ze hoogte. Deze vogels kunnen dus tegen de tenten zijn gebotst, op de grond zijn gevallen en daar hebben liggen spartelen, zonder weer op te kunnen stijgen. De mensen konden de kwartels gewoon oprapen en opeten. God stuurde hun die avond dus een heleboel eiwitten.

Hoewel Hij elke dag manna stuurde, lezen we niet dat Hij elke avond kwartels stuurde. Dat deed Hij trouwens niet, want later klaagden ze en stuurde Hij hun op een later moment nog een lading kwartels. Maar de kwartels waren iets bijzonders en worden

hier slechts kort genoemd.

5

Het bovennatuurlijke manna en de gomer

De nadruk ligt hier op het manna, want dat werd tijdens Israëls omzwervingen door de woestijn hun dagelijkse voorziening. Het wordt beschreven als brood dat God hun uit de hemel gaf, maar wat voor substantie het precies was, is niet echt bekend. Er zijn mensen die het op een natuurlijke manier proberen te verklaren. Zij zeggen dat bepaalde struiken daar, vooral tamariskken, een soort peulen, sap of iets anders voortbrengen. Ofwel een insect scheidt iets af, ofwel er komt iets uit de bomen wat gegeten kan worden. Zij zeggen dat dit het misschien geweest is.

Maar het past niet bij de beschrijving. Om te beginnen verscheen het iedere ochtend, en wanneer de zon opkwam, verdampte het min of meer. Het kon niet tot de volgende dag worden bewaard zonder te bederven, zoals we nog zullen zien. Behalve wanneer het sabbat was; dan kon het wel. Dit is beslist een bovennatuurlijke vorm van voorziening. Het is niet iets natuurlijks. Het is brood waarvan God zei dat Hij het uit de hemel liet regenen, dus het kwam duidelijk niet uit de schors van bomen. Hij zei dat Hij brood uit de hemel zou laten regenen, en daar kwam het blijkbaar ook vandaan.

Ze noemden het manna omdat ze, toen ze het in vers 15 zagen, zeiden:

Wat is het?

Manna betekent: „Wat is het?” Dat is werkelijk de betekenis van het woord manna: „Wat is het?” Dus zo noemden ze het.

Mozes zei:

Nou, wat is het? Het is het brood dat de Heer jullie te eten heeft gegeven.

Dus zei hij dat iedereen eropuit moest gaan en per persoon één omer moest verzamelen. Een omer was een inhoudsmaat; tegen het einde wordt ons verteld hoe groot die was. Als je je afvraagt hoeveel een omer is, krijgen we daar in vers 36 precieze informatie over.

Nu is een omer een tiende deel van een efa. Nu weet je het dus; je kunt je er nu een voorstelling van maken, toch? Het is een tiende deel van een efa. Dat was een van mijn favoriete verzen. Als mensen vroegen: 'Wat is je favoriete vers in de Bijbel?' zei ik: 'Exodus 16 vers 36.' 'O, dat moet wel een heel diepzinnig vers zijn.' En dan staat er in de King James:

Een gomer is een tiende van een efa.

EXODUS 16:36

Mensen vroegen zich af welke diepe betekenis daarin te zien was. Er is geen diepe betekenis. Het is gewoon een inhoudsmaat.

Een omer is ongeveer twee liter, iets meer dan twee Amerikaanse quarts. Blijkbaar konden ze het malen en er brood van bakken, en leverde dat genoeg brood op om één maag een dag lang te voeden. Ze moesten dus per persoon in hun huishouden één omer verzamelen, en niet meer.

6

Het manna als model van gelijke verdeling

Wat niet echt gemakkelijk te begrijpen is, is dat er in vers 17 staat:

En zo deden de Israëlieten, zij verzamelden, de een veel en de ander weinig.

EXODUS 16:17

Dus toen ze het met omers maten:

Zij maten het met de gomer. Wie veel had verzameld, had niets over, en hem die weinig had verzameld, ontbrak niets. Ieder had zó veel verzameld als hij eten kon.

EXODUS 16:18

Je kunt dat op twee manieren opvatten. Volgens mij is de ene manier aannemelijker dan de andere. De minder aannemelijke manier lijkt te zijn dat, zelfs als iemand een heleboel extra verzamelde, hij bij thuiskomst slechts één omer per persoon had en niets overhield. Degenen die niet erg veel verzamelden, hadden bij thuiskomst een omer; ze kwamen niets tekort.

Maar ik denk niet dat dat waar is, want de Bijbel zegt vervolgens dat sommige mensen probeerden iets te bewaren. Sommigen hadden dus waarschijnlijk meer dan een omer verzameld en hadden daardoor iets om tot de volgende dag te bewaren. Maar wanneer er staat dat ze het met een omer maten:

wie veel verzamelde, had niets over, en wie weinig verzamelde, kwam niets tekort, dan denk ik dat dit betekent dat ze wat ze hadden verzameld bij elkaar moeten hebben gevoegd. Ze gingen elke ochtend naar buiten, iedereen verzamelde zo veel als hij kon, en waarschijnlijk brachten ze het naar verdeelpunten, waar alles bij elkaar werd gedaan in een of andere grote bak. Mensen kregen per persoon in hun huis een rantsoen van één omer afgemeten. Toen de laatste persoon het zijne had gekregen, was de bak leeg. Er was dus niets over en er was ook niet te weinig. Het maakte niet uit of iemand meer kon verzamelen dan iemand anders. Uiteindelijk aten ze niet meer. Iedereen at in wezen dezelfde hoeveelheid.

Dit lijkt op een communistisch systeem, maar het vormde een model voor de vrijwillige economie van de vroege gemeente. Paulus citeert dit vers, hoofdstuk 16, vers 18, in 2 Korinthe 8 vers 15. Daar spreekt hij over hoe christenen hun economische verantwoordelijkheden tegenover elkaar moeten bezien. In 2 Korinthe, hoofdstuk 8 en 9, spoort Paulus de Korintheïers aan om ruimhartig te helpen voorzien in de behoeften van enkele christenen in Juda, die met hongersnood te maken hadden en arm waren. De Korintheïers hadden niet met zulke omstandigheden te maken. Daarom spoort Paulus de Korintheïers en andere heidense gemeenten aan om een inzameling te houden die naar de Joodse christenen gebracht zou worden.

Hij zei in 2 Korinthe 8 vers 13 tot en met 15:

Het is namelijk niet de bedoeling dat anderen verlichting hebben, en u verdrukking; maar uit het oogpunt van gelijkheid is er op dit moment uw overvloed om wat hun ontbreekt aan te vullen, opdat ook hun overvloed er is om wat u ontbreekt aan te vullen, opdat er gelijkheid zal zijn, zoals geschreven staat: Wie veel had verzameld, had niet over; en wie weinig had verzameld, had niet te weinig.

2 KORINTHE 8:13-15

Hij citeert uit dit verhaal over het manna en geeft aan dat de manier waarop God in de woestijn voor het volk Israël zorgde, een model biedt voor hoe wij Gods voorziening voor mensen in de gemeente behoren te begrijpen.

We hebben eerder opgemerkt dat Paulus in 1 Korinthe 10 spreekt over de ontsnapping uit Egypte en de tocht van de kinderen van Israël door de woestijn als een voorafbeelding van onze ervaring. Denk eraan, hij zei:

Onze vaders werden allen in Mozes gedoopt in de wolk en in de zee. Zij aten allen hetzelfde geestelijke voedsel en dronken allen dezelfde geestelijke drank.

1 KORINTHE 10:1-4

Wat hij zegt, is dat deze ervaringen van de kinderen van Israël overeenkomen met onze ervaringen van gedoopt worden en ons voeden met Christus en de Heilige Geest, het levende brood en het levende water. Paulus zegt in 1 Korinthe 10:6:

En deze dingen zijn gebeurd als voorbeelden voor ons, opdat wij niet zouden verlangen naar kwade dingen, zoals ook zij verlangd hebben.

1 KORINTHE 10:6

Paulus beschouwt deze hele periode van rondzwerven in de woestijn dus duidelijk als een tijd waarin God in Israël dingen deed die overeenkomen met wat Hij geestelijk met ons doet. Hij stelde een systeem in waarin iedereen deelde wat hij had verzameld. Dat was een soort communistisch systeem, maar wat het symboliseert, is voor ons iets geestelijks. Voor hen werkte het werkelijk zo.

7

Vrijwillig delen binnen Christus' lichaam

God kon dat doen zonder dat het vergelijkbaar was met een moderne communistische staat. Waarom? Omdat alles aan God toebehoorde. Hij is Degene Die hun alles rechtstreeks gaf. Hij stuurde het vanuit de hemel naar hen toe en zei: 'Je krijgt deze hoeveelheid. Iedereen krijgt dezelfde hoeveelheid. Je mag zo veel verzamelen als je wilt, maar iedereen zal dezelfde hoeveelheid krijgen, want dat is wat Ik beschikbaar stel. Het is van Mij. Ik deel het uit zoals Ik wil.'

Het verschil tussen dat systeem en een moderne communistische staat is dat de staat die de verdeling uitvoert, de spullen niet bezit. De staat heeft er geen enkel eigendomsrecht op. God kan tegen wie Hij maar wil zeggen dat diegene iets aan een ander moet geven, als Hij dat wil. Dat is Zijn zaak, want alles is van Hem. En dus kon Hij dit in Israël doen zonder dat het in enig opzicht een exacte parallel vormde met moderne socialistische of communistische staten, of zonder dat een moderne staat op enige manier hiermee te vergelijken zou zijn. Want God bestuurt die staten niet. Hij bestuurde Israël. Hij was de Koning.

Maar in de woestijn bestuurde Hij de economie van Israël op deze manier als een type voor ons, zoals Paulus lijkt te zeggen. Het antitype, onze ervaring, is geestelijk. Het is geen economisch regeringssysteem. Paulus maakt heel duidelijk dat de Korinthiërs iets aan de arme heiligen in Jeruzalem behoren te geven. Hij zegt hun niet hoeveel ze moeten geven. Hij zegt hun juist uitdrukkelijk dat ze moeten geven naargelang God

hun voorspoed heeft gegeven, en dat ze moeten geven zoals hun hart hun ingeeft. Je kunt dat zien in de verzen vlak voor de verzen die we in 2 Korinthe hebben gelezen. In hoofdstuk 8, vers 10, zegt hij:

Ik geef hierin dan ook slechts mijn mening, want dat is nuttig voor u, die niet alleen met het doen, maar ook met het willen reeds een jaar geleden begonnen bent.

2 KORINTHE 8:10

Wat hij zegt, is dat je dit vanuit een gewillig hart moet doen. Misschien heb je niet veel om te geven. Misschien kun je niet zoveel geven als iemand anders. Misschien heb jij niet veel verzameld, terwijl iemand anders veel heeft verzameld. Maar God kijkt naar de gewilligheid van je hart, niet naar hoeveel je geeft. Het gaat dus werkelijk om vrijwillig geven vanuit een gewillig hart. Wie veel heeft verzameld, moet bedenken dat hij veel meer heeft om te geven. En van wie weinig heeft verzameld, kan vanzelfsprekend minder worden gevraagd of verwacht.

Maar Paulus wijst erop dat het in de woestijn ongeveer net zo was. Sommige mensen konden veel verzamelen, omdat ze sterk en jong waren en zich snel konden voortbewegen. Anderen waren waarschijnlijk oud en bewogen zich langzaam, en konden niet zo veel verzamelen. Maar nadat iedereen alles had verzameld wat hij kon, werd het zo verdeeld dat degenen die veel hadden verzameld niets overhielden. God had namelijk niet in iets extra's voorzien dat ze voor zichzelf konden houden. Als ze veel verzamelden, was wat ze extra verzamelden bestemd voor degenen die te weinig hadden verzameld.

Maar volgens mij spreekt Paulus vanuit de veronderstelling dat God het lichaam van Christus voorziet van alles wat het lichaam van Christus nodig heeft. Al is het natuurlijk denkbaar dat sommige leden van het lichaam van Christus meer oppotten dan hun aandeel, waardoor andere leden niet zoveel lijken te hebben als ze nodig hebben. Paulus zegt dat de Joodse christenen in Judea op dit moment niet veel kunnen verzamelen. Er heerst hongersnood in hun land. Jullie Korintheërs hebben genoeg verzameld. Daarom moeten jullie bedenken dat God jullie iets extra's heeft gegeven,

zodat jullie het tekort kunnen aanvullen van degenen die op dit moment niet zoveel kunnen verzamelen. En wanneer zij meer kunnen verzamelen en jullie niet zoveel kunnen verzamelen, dan zal hun overschot in jullie behoefte voorzien, zei hij.

Wat hier interessant aan is, is dat de Korintheërs deze christenen in Jeruzalem waarschijnlijk nooit zouden ontmoeten. Ze woonden aan de andere kant van de Middellandse Zee en reisden niet zoveel als wij tegenwoordig. Sommigen reisden wel, maar de mensen die ze zouden helpen, waren beslist voor het grootste deel mensen die ze niet eens kenden. Ze hielpen niet alleen mensen in hun eigen gemeente. Ze hielpen mensen in een gemeente in een ander land, met wie ze geen persoonlijke relatie hadden. Maar ze hadden een besef van het lichaam van Christus: de christenen in dit geografische gebied hebben meer middelen dan de christenen in dat andere geografische gebied.

God ziet wereldwijd één lichaam. De christenen in dit gebied hebben meer verzameld, terwijl er in een ander deel van de wereld christenen zijn die niet zoveel kunnen verzamelen. Wat rijke christenen meer hebben verzameld, behoort gedeeld te worden, maar niet vanuit het idee dat dit verplicht is. Het is geen regeringssysteem dat het tegen je wil van je afneemt en het verdeelt. Het gebeurt juist uit liefde. Dat is wat de christelijke gemeenschap anders maakt. Er is sprake van een zekere gemeenschappelijke gezindheid, maar die is volkomen vrijwillig. Het is niet iets waarover iemand een ander kan veroordelen of wat iemand aan een ander kan opleggen. Het is een zaak van het geweten van ieder mens om als rentmeester te beheren wat God hem geeft.

En zo ziet Paulus deze regeling voor de verdeling van het manna als een beeld van Gods algehele regeling om genoeg te verschaffen voor alle christenen wereldwijd. Dat geldt zolang degenen die veel verzamelen, erkennen dat ze in staat zijn gesteld om veel te verzamelen, zodat ze degenen kunnen helpen die niet zoveel kunnen verzamelen, in plaats van te zeggen: 'O, God heeft mij gezegend. God wil dat ik rijk ben, rijker dan andere mensen.' Het is een zaak tussen iemand en God om te bepalen in hoeverre God dat zou willen. Maar Paulus zegt dat we ons ervan bewust moeten zijn dat degenen die meer dan genoeg hebben, oog moeten hebben voor degenen die niet veel kunnen verzamelen. In sommige delen van de wereld zijn er mensen die, hoe hard ze ook werken, niet veel voedsel uit de grond zullen krijgen.

8

Dagelijks brood en dagelijks vertrouwen

En Mozes zei in vers 19:

En Mozes zei tegen hen: Niemand mag ervan overlaten tot de volgende morgen.

EXODUS 16:19

Waarom zouden ze iets tot de volgende ochtend bewaren? Het ligt voor de hand dat ze iets tot de volgende ochtend zouden bewaren omdat ze er niet zeker van waren dat er de volgende ochtend meer zou zijn. Zelfs als ze bij de verdeling maar één omer mee naar huis namen, konden ze zeggen: 'Ik ga vandaag niet mijn hele omer opeten, want morgen zal ik ook honger hebben en ik weet niet of dit morgen weer zal gebeuren. God lijkt te zeggen dat het weer zal gebeuren, maar ik geloof het pas als ik het zie.'

Het getuigde van een gebrek aan geloof dat ze het bewaarden, want in feite zeiden ze: 'Ik heb gezien dat God vandaag voorziet, maar ik weet niet echt zeker of Hij morgen zal voorzien.' Dat is nogal een onredelijk standpunt. Maar nogmaals, we zouden het allemaal moeten herkennen. Het is de menselijke natuur.

Toen Jezus ons leerde bidden, stond Hij ons toe om voor voedsel te bidden, maar Hij zei dat we moesten bidden:

Geef ons heden ons dagelijks brood.

MATTHEÛS 6:11

De meesten van ons doen ongeveer eenmaal per week boodschappen, dus het is duidelijk dat we voor een week of langer tegelijk voedsel kopen. Ik denk niet dat dat verkeerd is. Zo werkt onze economie. Het zou zeer slecht rentmeesterschap van onze tijd zijn om elke dag naar de winkel te gaan en het voedsel voor die dag te kopen. Ik denk niet dat Christus hier een wet instelt die zegt dat we op enig moment alleen voedsel voor één dag in huis mogen hebben.

Maar als het gaat om bidden dat God voorziet, zijn de meeste christenen door de geschiedenis heen niet geweest zoals wij. Wij kunnen gewoon naar de supermarkt lopen, voor een week aan boodschappen halen, die in een koelkast zetten en ze vers houden. De meeste mensen hadden die luxe niet. Daarom hebben veel christenen dag na dag op God moeten vertrouwen voor wat ze nodig hadden. Er zijn altijd christenen geweest die dat niet hoefden te doen. Er zijn altijd christenen geweest die meer hadden dan anderen. Maar Jezus zegt dat als je God wilt vragen om voor je te voorzien, je Hem moet vragen om wat je vandaag nodig hebt. Niet voor de week, het jaar of het decennium, maar voor deze dag. Dan moet je de volgende dag bij Hem terugkomen en ook om het voedsel voor die dag vragen. Volgens Jezus moeten we blijkbaar zo bidden.

Ik denk dat het nuttig is. Ik denk niet dat het verplicht is, maar ik denk dat het nuttig is om perioden door te maken waarin je iedere dag bij God terug moet komen voor wat je die dag nodig hebt. Het is nuttig voor je relatie met God. Het houdt je in een toestand van bewuste afhankelijkheid, en volgens mij wil Hij dat we ons in die toestand bevinden. Daarom geeft Hij Paulus bijvoorbeeld een doorn in het vlees, zodat Paulus meer op God zou moeten vertrouwen, omdat hij niet zoveel op zijn eigen kracht kon vertrouwen. Naarmate we meer op God vertrouwen, zal Hij zichtbaarder in ons leven ingrijpen.

9

Afhankelijkheid van God en levend gebed

George Müller stond bekend om wat we gewoonlijk leven uit geloof noemen, in de zin dat hij er eenvoudig op vertrouwde dat God voor hem en voor alle wezen die hij onderhield zou zorgen. Soms kwam hij behoorlijk krap te zitten. Er waren momenten waarop ze werkelijk alleen hun dagelijks brood ontvingen. Of soms kregen ze 's morgens slechts het brood voor één maaltijd en moesten ze op Hem vertrouwen dat het brood voor de volgende maaltijd ergens anders vandaan zou komen.

George Müller hanteerde de regel dat hij niemand liet weten wat hij nodig had. Hij wist dat dit niet verplicht was. Dat wil zeggen, hij wist dat het christenen niet verboden is om mensen te vertellen wat ze nodig hebben. Maar hij koos ervoor zo te leven, omdat hij geloofde dat God Zijn beloften zou nakomen en dat dit hem

afhankelijk van God zou houden op een manier waarop hij niet zo afhankelijk van God zou zijn als hij mensen liet weten wat hij nodig had. Hij heeft dat meer dan zeventig jaar in praktijk gebracht, tot zijn dood op drieënnegentigjarige leeftijd, als ik het goed heb.

Toen ik de bediening inging, werd ik in dit opzicht door Müller beïnvloed. Ik besepte dat ik me nooit erg ver van God verwijderd zou kunnen voelen als ik voortdurend wonderen zag. Als ik een genezingsbediening had en God overal waar ik kwam mensen genas of wonderen deed, zou Gods aanwezigheid moeilijk te negeren zijn. Je zou voortdurend dit levendige besef van Gods nabijheid hebben, omdat je Zijn bovennatuurlijke activiteit zou zien.

Maar ik heb niet zo'n soort bediening. Ik heb geen genezingsbediening. Ik zie niet erg vaak zulke wonderen. Het leek mij dat een van de manieren om God levendig in mijn gedachten te houden, is Hem voortdurend nodig te hebben. Ik denk dat dit de les is die God Israël hier probeerde te leren: hoe meer we God nodig hebben, hoe meer we tot Hem zullen komen. Hoe meer we Hem zullen zien antwoorden, en hoe meer we Hem zien antwoorden, hoe sterker we het besef zullen hebben van een voortdurende, wederzijdse relatie met een echte persoon. Dat staat tegenover een situatie waarin alles min of meer voor de lange termijn voor ons geregeld is en we alleen maar proberen onszelf ervan te overtuigen dat er ergens daarbuiten een echte God is. We hebben niet echt het gevoel dat we Hem nodig hebben, maar het is een geloofsartikel van ons dat zo'n God bestaat.

Nu hoeft het niet altijd om financiële omstandigheden te gaan. God zal verschillende mensen op verschillende manieren leiden. Müller werd op een bepaalde manier geleid. Persoonlijk heb ik het gevoel dat ik op een bepaalde manier geleid ben. Ik denk niet dat iedereen op diezelfde manier geleid zal worden. Want zelfs als mensen in heel verschillende financiële omstandigheden verkeren, heeft God ook Zijn manieren om ons door ziekte, rampen en andere dingen afhankelijk te maken. Maar het punt is dat God er belang bij heeft dat mensen zich bewust zijn van hun afhankelijkheid van Hem. Dat maakt onze gebeden levendiger.

Ik denk dat een van de redenen waarom we in de Amerikaanse kerk niet vaker ernstige en geloofsvolle gebeden zien, is dat we in Amerika niet bijzonder veel crises meemaken. Toen ik ongeveer vijf jaar geleden naar Santa Cruz verhuisde, begon ik een Bijbelstudie. Een vriend van mij die voorganger was, zei dat ik zijn kerkgebouw mocht gebruiken op, ik geloof, donderdagavond. Dus begonnen we daar een Bijbelstudie, en ik kondigde op de radio aan dat we iedere donderdagavond om zeven uur die Bijbelstudie zouden houden. Als iemand samen met mij voor opwekking wilde bidden, zou ik er een uur eerder heen gaan om te bidden met iedereen die kwam opdagen.

Een jaar lang kondigde ik dat iedere week aan. Meestal kwam er behalve ikzelf één persoon opdagen, en vóór de bijeenkomst baden we een uur lang voor opwekking. Maar ik dacht: zoveel christenen zeggen dat ze graag een opwekking zouden zien, maar als het erop aankomt er een uur voor te bidden—natuurlijk moest ik ervan uitgaan dat sommige christenen misschien op andere plaatsen aan het bidden waren. Ze hoefden niet precies te zijn waar ik was om te kunnen bidden. Ik had graag meer belangstelling gezien, want er kwamen veel mensen naar de Bijbelstudie, maar er kwamen niet erg veel mensen om te bidden. Ik moest ervan uitgaan dat het wel kwam doordat zij niet in een crisis verkeerden.

Wanneer mensen iets als een crisis zien, roepen ze tot God. Wanneer mensen het goed hebben en zich veilig voelen, voelen ze niet zo'n dringende noodzaak om te bidden. Ik denk dat dit voor ons land in het algemeen geldt. We zijn tamelijk veilig en hebben het tamelijk goed. En onze gebeden zijn, als we ze al niet helemaal verwaarlozen, tamelijk plichtmatig. Maar wanneer je werkelijk wanhopig bent en werkelijk beseft dat je God nodig hebt, dan zit er leven in die gebeden. Ze hebben dan een bepaalde kwaliteit die ze op andere momenten niet hebben.

God wilde Israël in een toestand houden waarin ze iedere dag tot Hem moesten roepen, op Hem moesten vertrouwen en naar Hem moesten uitzien. Hij stond hun niet toe ook maar iets van het manna tot de volgende ochtend te bewaren. Hij wilde dat ze er iedere dag op vertrouwden dat Hij opnieuw in hun behoeften zou voorzien. Hoewel Hij misschien niet van iedere christen door de hele geschiedenis heen verlangt dat die zo leeft, weet ik zeker dat Zijn zorg dezelfde blijft: dat we ons iedere dag bewust zijn

van onze behoefte aan Hem. Hij kan bepaalde omstandigheden zoals deze gebruiken om ons te helpen het besef van onze volledige afhankelijkheid van Hem levend te houden.

10

Dubbel manna en rust op de sabbat

Vers 22:

Op de zesde dag gebeurde het dat zij een dubbele hoeveelheid brood verzamelden, twee gomers voor één persoon. Al de leiders van de gemeenschap kwamen dat aan Mozes vertellen.

EXODUS 16:22

Deze stof zou van nature gaan rotten en er zouden maden in komen als ze tot de volgende ochtend werd bewaard. Maar één dag per week gebeurde dat niet. Op de dag waarop God werkelijk wilde dat ze dit tot de volgende ochtend bewaarden, rotte dit spul niet.

Toen zei Mozes: Eet dit vandaag, want vandaag is het de sabbat voor de HEERE. U zult het vandaag buiten niet vinden. Zes dagen moet u het verzamelen, maar op de zevende dag is het sabbat. Dan zal het er niet zijn. Het gebeurde echter op de zevende dag dat sommigen van het volk eropuit gingen om brood te verzamelen, maar zij vonden niets. Toen zei de HEERE tegen Mozes: Hoelang weigert u nog Mijn geboden en Mijn wetten in acht te nemen?

EXODUS 16:25-28

Mozes weigerde dat zelf ook niet. Toen God tegen Mozes zei:

Hoe lang blijven jullie weigeren?

zei Hij daarmee: „Dit is de Godsspraak die je aan het volk moet doorgeven. Jij moet tegen deze mensen zeggen:

Hoe lang blijven jullie weigeren?

” Maar Hij sprak die woorden tot Mozes, omdat Mozes de profeet was. Het kan ook zijn dat Hij Mozes, als leider van het volk, gelijkstelde met het volk en tot hem sprak alsof hij het volk was.

Hoe dan ook, God was boos omdat deze mensen er op de zevende dag op uitgingen om nog meer manna te zoeken. Het lijkt erop dat het niet uitmaakte welke instructies God gaf, hoe duidelijk of hoe eenvoudig ze ook waren. Er waren altijd wel mensen die ze gewoon moesten uittesten, die de grenzen moesten opzoeken en moesten zien of hun ongehoorzaamheid zonder gevolgen zou blijven.

Er staat:

Zie, omdat de HEERE u de sabbat gegeven heeft, daarom geeft Hij u op de zesde dag brood voor twee dagen. Ieder moet op zijn plaats blijven! Niemand mag er op de zevende dag vanuit zijn verblijf plaats opuit gaan!

EXODUS 16:29

Dus rustte het volk op de zevende dag. En het huis van Israël noemde het manna. Het leek op wit korianderzaad en het smaakte als koeken met honing.

Dat klinkt niet slecht. Uiteindelijk raakte het volk er natuurlijk wel een beetje op uitgekeken om elke dag hetzelfde te eten, en na verloop van tijd klaagden ze over het gebrek aan afwisseling in hun voeding. Maar het was geen onaangename maaltijd. En kennelijk kon het alle voedingsstoffen leveren die nodig waren om een heel volk in leven te houden, terwijl ze vrijwel niets anders aten. Misschien verzamelden ze hier en daar op het veld wat kruiden wanneer ze erlangs kwamen. En zoals ik al zei, misschien jaagden ze op een paar konijnen. Nu ja, ze konden geen konijnen eten, want dat werd

verboden toen de wet werd gegeven. Maar misschien jaagden ze op wat vogels, of op wat er verder maar te eten rondliep. De volgende veertig jaar aten ze naast manna niet veel anders.

11

De sabbat als verbondsteken voor Israël

Dit was de eerste keer dat God het houden van de sabbat überhaupt aan de orde stelde. Het is waar dat er helemaal aan het begin, in Genesis hoofdstuk 2, staat dat God de zevende dag heiligde en die heilig maakte. Maar pas op dit punt gebiedt God iemand om op de sabbat iets anders te doen dan op de andere dagen. Hij had er een heilige dag van gemaakt, maar Hij had er tot nu toe geen instructies over gegeven. En dus wordt tegen het volk gezegd dat het de sabbat moet houden.

Het is interessant dat dit eigenlijk gebeurt voordat de Tien Geboden worden gegeven. Vanwege dat feit wordt soms gedacht dat het houden van de sabbat al een gebruik was voordat de wet werd gegeven. In dit geval werd de sabbat inderdaad vlak vóór het geven van de wet gehouden. Maar voor zover wij weten, gebeurde dat alleen onder Israël. En het gebeurde omdat zij Israël waren. God zou het houden van de sabbat gebruiken als een bijzonder embleem of teken van Zijn verbond met hen. Dat maakt Hij hun duidelijk in Exodus 31, waar we bij andere gelegenheden en in andere verbanden al naar hebben gekeken.

In Exodus hoofdstuk 31, vers 14, zegt God tegen hen:

Ja, u moet de sabbat in acht nemen, want die is voor u heilig. Wie hem ontheiligt, moet zeker gedood worden, ja, ieder die op die dag werk verricht, die persoon moet uitgeroeid worden uit het midden van zijn volksgenoten.

EXODUS 31:14

Nu zegt Hij dat het houden van de sabbat een teken is tussen God en de kinderen van Israël. We zien dus dat de eerste mensen aan wie God gebiedt de sabbat te houden, de kinderen van Israël zijn, nadat Hij hen uit Egypte had geleid en de verplichting op hen was komen te rusten Zijn volk te zijn. Al hadden ze zich pas later, in hoofdstuk 19, uitdrukkelijk met woorden ertoe verbonden Zijn volk te zijn. Maar de sabbat wordt voor hen het teken van Gods verbond met hen, het Oude Testament.

12

De kruik met manna en de tekstoverlevering

Vers 32:

Verder zei Mozes: Dit is het woord dat de HEERE geboden heeft. Vul een gomer ervan om het te bewaren, al hun generaties door, zodat zij het brood zien dat Ik u in deze woestijn te eten heb gegeven, toen Ik u uit het land Egypte leidde.

EXODUS 16:32

Ze deden dus één omer in een pot, en uiteindelijk werd deze pot kennelijk in de ark van het verbond geplaatst. Op dit moment was de ark van het verbond echter nog niet gemaakt, dus bewaarden ze de pot met manna gewoon. Uiteindelijk zetten ze die voor de Heere neer. Ik weet niet precies wat het betekende om die voor de Heere neer te zetten voordat er een tabernakel was, maar daar zou al snel verandering in komen.

Trouwens, van deze kruik met manna wordt in de Septuaginta gezegd dat het een gouden kruik was. De Masoretische tekst vermeldt niet dat hij van goud was, maar de Septuaginta-vertaling noemt hem een gouden kruik. Ik noem dat omdat Hebreeën 9:4 er ook naar verwijst als de gouden kruik met manna. De schrijver van Hebreeën heeft zijn informatie kennelijk uit de Septuaginta gehaald. Het is dus mogelijk dat de Septuaginta in dit geval de oorspronkelijke lezing van Exodus heeft bewaard, terwijl dat gedeelte in de Masoretische tekst kan zijn weggevallen. De schrijver van Hebreeën vertrouwde op dit punt in elk geval op de Septuaginta en maakte er een gouden kruik van.

Het is mogelijk dat dit ooit ook in de Hebreeuwse tekst stond. Toen de vertalers van de Septuaginta hun vertaling maakten, kan dat in de Hebreeuwse tekst waarmee zij werkten hebben gestaan. Daarom vertaalden zij het in de Septuaginta als ‘gouden kruik’. Maar die oudere Hebreeuwse handschriften zijn inmiddels verloren gegaan. Dit is een van die zaken die bepaalde tekstkritische kwesties illustreren die door de overlevering van de tekst door de eeuwen heen zijn ontstaan.

Zoals de HEERE Mozes geboden had, zette Aäron het vóór de getuigenis om te bewaren. De Israëlieten aten veertig jaar lang het manna, totdat zij in bewoond gebied kwamen. Zij aten manna, totdat zij aan de grens van het land Kanaän kwamen. Een gomer is een tiende van een efa.

EXODUS 16:34-36

Nu, wanneer er staat:

Ze aten ervan totdat ze in bewoond gebied kwamen, wordt daarmee het Beloofde Land bedoeld. Ze aten het totdat ze bij de grens van Kanaän kwamen. Veel mensen hebben gezegd dat Mozes dit niet geschreven kan hebben, omdat ze pas het Beloofde Land binnengingen nadat Mozes gestorven was. Dit lijkt terug te blikken vanuit een tijd nadat ze het Beloofde Land waren binnengegaan. Toen hielden ze op met het eten van manna.

Nu is dat heel goed mogelijk een terecht bezwaar, maar ze gebruiken dit om de leer tegen te spreken dat Mozes de schrijver van deze boeken is. Maar zoals we zeiden toen we onze inleiding op de Pentateuch behandelden: Mozes is in hoofdzaak de schrijver van de boeken. Dat betekent echter niet dat sinds de tijd van Mozes niemand er enige redactie aan heeft verricht. Nergens in de Bijbel staat dat deze boeken zonder enige vorm van redactie of verklarende aantekeningen zijn overgeleverd. Het is mogelijk dat Jozua dit detail in een later afschrift heeft toegevoegd, nadat de kinderen van Israël het Beloofde Land waren binnengegaan. Het is eigenlijk niet het soort probleem dat sommige mensen ervan willen maken.

13

Water uit de rots bij Horeb

In hoofdstuk 17 staat:

Daarna brak heel de gemeenschap van de Israëlieten uit de woestijn Sin op en trok van rustplaats tot rustplaats, op bevel van de HEERE, en zij sloegen hun kamp op in Rafidim. Daar was echter geen water voor het volk om te drinken.

EXODUS 17:1

wat natuurlijk een voortdurend probleem was. Het voedsel zou iedere ochtend op de grond liggen, waar ze zich ook bevonden. Maar water moest vermoedelijk uit gewone bronnen komen. Ze moesten van de ene waterbron naar de andere zien te komen in de tijd die nodig was om al het water op te gebruiken dat ze op hun vorige verblijfplaats hadden opgeslagen. Nu is hun water weer op en natuurlijk gaan ze weer morren.

En het volk kreeg onenigheid met Mozes en zei: Geeft u ons water, zodat wij kunnen drinken! Mozes zei tegen hen: Waarom hebt u onenigheid met mij? Waarom stelt u de HEERE op de proef? Het volk smachtte daar naar water en het volk morde tegen Mozes en het zei: Waarom hebt u ons toch uit Egypte laten vertrekken? Om mij, mijn kinderen en mijn vee van dorst te laten omkomen? Toen riep Mozes tot de HEERE: Wat moet ik met dit volk doen? Het scheelt niet veel of zij zullen mij stenigen. De HEERE zei tegen Mozes: Trek vóór het volk uit, en neem enkelen van de oudsten van Israël met u mee. Neem uw staf, waarmee u de Nijl sloeg, in uw hand en ga op weg. Zie, Ik zal daar vóór u op de rots bij de Horeb staan. Dan moet u op de rots slaan, en er zal water uitkomen, zodat het volk kan drinken. En Mozes deed dit voor de ogen van de oudsten van Israël. Hij gaf die plaats de naam Massa en Meriba, vanwege de onenigheid van de Israëlieten en omdat zij de HEERE op de proef gesteld hadden door te zeggen: Is de HEERE nu in ons midden of niet?

EXODUS 17:2-7

Massa betekent twist, en Meriba betekent beproefd. Ze gaven deze plaats dus twee verschillende namen. Er staat dat Mozes en Aäron de staf namen en naar de rots in Horeb gingen. Horeb wordt elders gebruikt als een andere naam voor de berg Sinaï. Toch lezen we eigenlijk nog niet dat ze bij de berg Sinaï aankomen. Daar komen ze in

hoofdstuk 19, vers 1. Sommigen hebben gedacht dat Horeb misschien verwijst naar het gebergte waarin de Sinaï lag. Dit gebergte kan zich over een zekere afstand hebben uitgestrekt, en daarin bevond zich dan een rots waarop ze sloegen.

Je hebt op internet waarschijnlijk wel foto's gezien van een rots met een spleet erin, die in verband wordt gebracht met de locatie van de berg Sinaï in Saoedi-Arabië. Die rots vertoont kennelijk zelfs tekenen van erosie door water. Er staat daar een grote rots met een spleet die precies door het midden loopt, en sommigen denken dat dit werkelijk de rots is waarop Mozes sloeg. Maar als ik het goed begrijp, staat deze rots werkelijk bij de berg Sinaï, op de voorgestelde locatie van de berg Sinaï.

Misschien waren Mozes en Aäron op dat moment niet zo ver van de berg Sinaï verwijderd en gingen zij alvast vooruit. Hij zegt:

Loop voor het volk uit en sla op deze rots, dan komt er water uit.

Misschien maakten Mozes en Aäron een tocht vooruit, voor het volk uit, en stroomde er water uit de rots. Misschien stroomde het over enige afstand naar de plek waar het volk zich bevond. Ik weet het eerlijk gezegd niet.

14

De volgorde van de woestijnverhalen

Een andere mogelijkheid, en die mogelijkheid bestaat ook bij het volgende hoofdstuk, waarin Jethro Mozes bezoekt, is dat sommige van deze verhalen niet in chronologische volgorde worden verteld. Een reden waarom ik dat zeg over dit volgende verhaal in hoofdstuk 18, is dat Mozes door zijn schoonvader wordt ondervraagd over wat hij aan het doen is. Hij zit de hele dag bij deze tent, terwijl al die rijen mensen wachten om hem te spreken. Mozes zegt:

Wanneer zij een zaak hebben, komt men daarmee naar mij en oordeel ik tussen de een en de ander. Ik maak hun de verordeningen van God en Zijn wetten bekend.

EXODUS 18:16

Welke wet van God? De wet van God wordt vanaf hoofdstuk 20 gegeven. Op grond van welke wet van God sprak Mozes recht in hoofdstuk 18? Vanwege dit specifieke probleem hebben sommigen geopperd dat sommige van deze verhalen over de woestijn niet in chronologische volgorde worden verteld. Ze zouden per ongeluk of met opzet in een andere dan chronologische volgorde zijn gerangschikt. Dit slaan op de rots zou dus kunnen hebben plaatsgevonden nadat ze bij de berg Sinaï waren aangekomen, aangezien er staat dat het bij de berg Horeb gebeurde. Het is dan eenvoudigweg eerder opgetekend dan het werkelijk plaatsvond. Zo zou het ook waarschijnlijker zijn dat Mozes bij de berg Sinaï recht sprak over het volk, nadat de wet was gegeven, dan op enig moment daarvoor, toen ze onderweg waren naar de berg Sinaï. Het lijkt er niet op dat Mozes hele dagen rechtszaken zou behandelen terwijl ze onderweg waren naar de berg Sinaï. De laatste datum die ons werd gegeven, stond tenslotte in hoofdstuk 16, vers 1, en dat was een maand na de uittocht. Wanneer ze bij de berg Sinaï aankomen, is het slechts anderhalve maand daarna. Besteedde Mozes gedurende die anderhalve maand dan de hele dag aan het rechtspreken over Israël op grond van Gods wet, die nog niet was gegeven? Of besteedden ze meer tijd aan het reizen?

Het is moeilijk te zeggen. Er waren waarschijnlijk wel enkele dagen waarop Mozes dit had kunnen doen, zelfs voordat ze bij de Sinaï kwamen, maar hierover blijven vragen onbeantwoord. Bij sommige van deze verhalen zou het misschien eenvoudiger zijn om gewoon te erkennen dat het dingen zijn die gebeurden nadat ze bij de berg Sinaï waren aangekomen. Maar om de een of andere reden worden deze verhalen misschien eerder verteld dan ze werkelijk plaatsvonden. Dat kan het gevolg zijn van een toevallige verwisseling van de bladzijden op enig moment, of het kan met opzet om redactionele redenen zijn gedaan. Ik kan het niet zeggen. Ik weet alleen dat er hier een klein probleem uit te leggen valt, omdat deze rots bij Horeb was en zij toch nog niet bij de berg Sinaï waren. Dus hiervoor moet de een of andere verklaring volstaan.

15

De rots als beeld van Christus

Er werd minstens twee keer water uit een rots gegeven. We hebben een verslag waarin het twee keer gebeurt: deze keer en eenmaal ongeveer 38 jaar later. Bij deze gelegenheid zei God tegen Mozes dat hij op de rots moest slaan, en dat er dan water uit de rots zou komen. Bij de latere gelegenheid zei God tegen Mozes dat hij tegen de rots moest spreken, en dat er dan water uit zou komen. Bij die tweede gelegenheid besloot Mozes echter iets anders te doen dan wat God had gezegd. Hij zou doen wat hij bij deze gelegenheid had gedaan. Hij sloeg opnieuw op de rots. Dat was de fout die Mozes maakte en die ertoe leidde dat God hem niet toestond zelf het Beloofde Land binnen te gaan.

Het was een zeer ernstige overtreding, hoewel we waarschijnlijk nauwelijks kunnen begrijpen waarom dat zo was. Zeker als we denken aan alle overtredingen die de Israëlieten hadden begaan, waaraan Mozes niet had deelgenomen en waarbij Mozes onschuldig was. Het lijkt erop dat zijn eigen overtreding een betrekkelijk kleine zaak was om zo'n zwaar oordeel te ontvangen. Maar blijkbaar was deze zaak van de rots die water gaf een zeer belangrijke zaak. Zoals veel andere dingen in de woestijn was het een type en een schaduw van iets belangrijks. Daarom stond het Mozes niet vrij om het te veranderen of iets anders te doen, net zoals het hem niet was toegestaan iets nieuws te bedenken voor de tabernakel. Hij moest die precies maken volgens het voorbeeld dat hem op de berg was getoond. Waarom? Omdat het een afbeelding van hemelse dingen was.

Mozes wist of beseftte destijds misschien niet in welke mate de dingen die God in de woestijn voor de kinderen van Israël deed allemaal afbeeldingen van hemelse dingen waren. Daaronder viel ook dit water dat bij deze twee gelegenheden uit de rots kwam. Paulus ziet dat zeker zo in 1 Korinthe 10, waarnaar ik eerder verwees. Daar beschrijft hij de tijd die de Israëlieten in de woestijn doorbrachten als een type van onze christelijke ervaring.

Let erop dat hij in 1 Korinthe 10, vanaf vers 1, zei:

Ik wil niet, broeders, dat u er geen weet van hebt dat onze vaders allen onder de wolk waren en allen door de zee zijn gegaan. Zij werden allen in Mozes gedoopt in de wolk en in de zee. Zij aten allen hetzelfde geestelijke voedsel en dronken allen dezelfde geestelijke drank, want zij dronken uit de geestelijke rots die hen volgde; en die rots was Christus.

1 KORINTHE 10:1-4

Hij bedoelt het manna, dat niet werkelijk geestelijk voedsel was. Het was lichamelijk voedsel, maar Paulus geeft er een geestelijke toepassing aan. Het geestelijke voedsel, het manna dat zij aten, was een type van Christus, Die geestelijk voedsel voor ons is.

De rabbijnen hadden in feite een overlevering, en sommige mensen denken dat Paulus die geloofde, namelijk dat de rots hen overal volgde. Deze rots, waaruit ze bij deze gelegenheid water kregen, volgde hen door de woestijn. Daarom was het dezelfde rots die hun later, op een andere plaats, water gaf, en die rots volgde hen tijdens hun omzwervingen. Het is vreemd om je daar een voorstelling van te maken: hoe een rots hen overal zou volgen. De rabbijnen leerden dat werkelijk, en misschien sloot Paulus zich bij de rabbijnse opvatting aan toen hij dat zei. Maar we hoeven niet aan te nemen dat Paulus werkelijk geloofde dat de rots hen overal volgde, want hij vergeestelijkt dit hoe dan ook.

De rots waar hij het over heeft, is Christus. De rots die hen volgde, was Christus. Ze dronken water uit een rots, maar hij noemt het geestelijk water, en de rots waaruit het kwam, was Christus. Paulus zinspeelt natuurlijk op het verhaal dat we hier lezen, maar hij beweert er iets totaal anders over. Volgens mij zegt hij dat deze mensen wel degelijk letterlijk water uit een letterlijke rots dronken. Maar wat ze in werkelijkheid deden, was ontvangen wat voorafbeeldt wat wij drinken. Wij drinken levend water uit Christus, onze rots. Volgens mij zegt Paulus niet zozeer dat zij werkelijk levend water

dronken. Dit water dat uit de rots kwam, was geen geestelijk water. Het was echt water. De rots waarop hij sloeg, was niet werkelijk Christus. Maar Paulus zegt dat deze dingen Christus vertegenwoordigen. Toen Jezus het brood nam, zei Hij:

En terwijl zij aten, nam Jezus het brood en toen Hij het gezegend had, brak Hij het en gaf het aan de discipelen en Hij zei: Neem, eet, dit is Mijn lichaam. Hij nam ook de drinkbeker en nadat Hij gedankt had, gaf Hij hun die, en zei: Drink allen daaruit, want dit is Mijn bloed, het bloed van het nieuwe verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden.

MATTHEÛS 26:26-28

Daarmee bedoelde Hij:

Dit brood staat voor mijn lichaam; deze beker staat voor mijn bloed.

Zo vertegenwoordigt ook de rots Christus. Het water vertegenwoordigt het geestelijke water dat zij in zekere zin, bij wijze van voorafbeelding, drinken, zoals wij dat doen.

16

Christus geslagen en de Geest gegeven

Maar het punt hier is dat Mozes op de rots moest slaan om dat water eruit te krijgen, en dat deed hij op Gods bevel. Pas toen Christus geslagen werd, gaf Hij het levende water. Denk aan Johannes 7, vers 39. Daar wordt uitgelegd dat Jezus met het levende water de Heilige Geest bedoelde:

En dit zei Hij over de Geest, Die zij die in Hem geloven, ontvangen zouden; want de Heilige Geest was er nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was.

JOHANNES 7:39

Dat wil zeggen dat Christus nog niet gekruisigd en opgewekt was. Christus moest geslagen worden om ons de weldaden van het behoud te schenken die wij vandaag ervaren, en om ons de Heilige Geest te geven, Die het water is dat wij drinken.

Maar de tweede keer dat ze water nodig hadden, zei God eenvoudig tegen Mozes dat hij tot de rots moest spreken. Dat wijst erop dat de rots niet tweemaal geslagen hoeft te worden. Het water is beschikbaar wanneer erom gevraagd wordt. Jezus hoeft nooit meer te lijden om de Heilige Geest aan latere generaties te kunnen geven. Hij wordt eenmaal geslagen, en dat is genoeg. Nu is het eenvoudig een kwestie van vragen. Het is eenvoudig een kwestie van spreken en erom vragen. Daarom zei Jezus:

Als u die slecht bent, uw kinderen dan goede gaven weet te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven aan hen die tot Hem bidden?

LUKAS 11:13

De rots was dus een beeld van Christus, zoals Paulus zegt, en het water dat uit de rots kwam, is het behoud, of de Heilige Geest, Die nu eenvoudig op ons verzoek gegeven wordt. Christus hoeft niet telkens opnieuw geslagen te worden. Eén keer is genoeg. Daarom was het verkeerd dat Mozes de tweede keer op de rots sloeg. Het verstoorde het beeld. Het verstoorde de boodschap. Het bracht iets verkeerd over.

17

Amalek valt Israël aan

Vers 8:

Toen kwam Amalek en bond de strijd aan met Israël in Rafidim.

EXODUS 17:8

Dat wil zeggen: de Amalekieten.

De Amalekieten stamden volgens mij van Ezau af. Ze waren een tak van de Edomieten, maar wij zouden hen Arabische plundersaars noemen die rondzwierven in de Negev van Israël en ook op het Sinaï-schiereiland. Het was onvermijdelijk dat de Israëlieten op een bepaald moment met deze mensen in aanraking zouden komen tijdens de jaren waarin ze rondzwierven. Dit contact vond blijkbaar al vroeg plaats en niet pas later. De Amalekieten zagen de Israëlieten misschien als concurrenten om de schaarse voorraden in dat gebied en besloten hen lastig te vallen, misschien in de hoop hen uit te roeien en te vernietigen.

Ze vielen hen inderdaad aan. We weten niet of ze alleen maar probeerden hen te verdrijven uit het gebied dat zij als hun terrein beschouwden, of dat ze hen werkelijk wilden uitroeien. Israël was daar in elk geval niet om te vechten. Ze moesten er alleen doorheen trekken, en daarom was dit een aanval zonder aanleiding.

Er staat:

Mozes zei tegen Jozua: Kies mannen voor ons uit en trek op, bind de strijd aan met Amalek. Morgen zal ik op de top van de heuvel staan met de staf van God in mijn hand. Jozua deed zoals Mozes tegen hem gezegd had door de strijd aan te binden met Amalek. Mozes, Aäron en Hur klommen echter op de top van de heuvel.

EXODUS 17:9-10

18

Mozes' opgeheven handen en Israëls zege

Tot nu toe hebben we niets over Hur gehoord. De Joodse overlevering brengt hem in verband met Mirjam. De meest gangbare opvatting is dat Hur de man van Mirjam was. Ik weet niet waar de Joden dit idee vandaan halen, want het staat niet in de Schrift. Maar sommige Joden geloven dat hij de zoon van Mirjam was, dus ofwel haar man, ofwel haar zoon. Dat kan aannemelijk zijn. We zien dat er hier veel nepotisme in de leiding is: Mozes en zijn broer en zijn zus. Er zou ergens een rol moeten zijn voor de man van zijn zus, dus misschien mocht hij mee naar boven om de handen van Mozes

in de lucht te houden. Maar het idee dat Hur met Mirjam in verband staat, is uitsluitend een rabbijnse overlevering. De Bijbel bevestigt het niet, en nergens anders wordt ons verteld waarom hij voor deze specifieke verantwoordelijkheid werd uitgekozen.

En het gebeurde, als Mozes zijn hand ophief, dat Israël de overhand had, maar als hij zijn hand neerliet, dat Amalek de overhand had.

EXODUS 17:11

Waarschijnlijk hield hij daarbij de staf van God in zijn hand, want in vers 9 zegt hij:

Ik ga boven op de heuvel staan met de staf van God in mijn hand.

Hij moest zijn handen in de lucht houden, want zolang zijn handen omhoog waren, was er kracht aan de kant van Israël om te winnen. Maar natuurlijk worden de handen van een man moe wanneer hij ze in de lucht houdt. Wanneer hij zijn hand liet zakken, zag hij dat de strijd zich tegen hen keerde. Dus moest hij zijn hand weer omhoogdoen. Maar de handen van Mozes werden zwaar. Daarom namen ze een steen en legden die onder hem, en hij ging erop zitten. Aäron en Hur ondersteunden zijn handen, de een aan de ene kant en de ander aan de andere kant. Ik weet niet of Mozes zijn beide handen tegelijk omhooghield en dus iemand nodig had om aan elke kant een hand te ondersteunen. Of misschien wisselde hij gewoon van hand, omdat zijn handen gevoelloos werden als hij ze in de lucht hield. Misschien wisselde hij zijn handen gewoon af. Aan elke kant stond een man om de hand aan die kant te helpen ondersteunen. En zo bleven zijn handen onbeweeglijk tot de zon onderging.

Zo overwon Jozua Amalek en zijn volk met de scherpste van het zwaard.

EXODUS 17:13

Toen zei Jahweh tegen Mozes:

Toen zei de HEERE tegen Mozes: Schrijf dit ter gedachtenis in een boek en prent het Jozua in dat Ik de herinnering aan Amalek van onder de hemel geheel zal uitwissen.

EXODUS 17:14

En Mozes bouwde een altaar en noemde het Jehovah Nissi. Dit is Jahweh Nissi, wat 'de Heere is mijn banier' betekent. Want hij zei:

Hij zei: Voorzeker, de hand op de troon van de HEERE! De strijd van de HEERE zal tegen Amalek zijn, van generatie op generatie!

EXODUS 17:16

19

Amaleks vloek en Mozes' opgeheven hand

De Amalekieten werden later op Gods bevel aangevallen door koning Saul. God zei tegen Saul dat hij alle Amalekieten moest uitroeien, maar dat deed Saul niet. Hij deed het grootste deel van het werk, maar maakte het werk niet volledig af. Interessant genoeg was het, toen Saul uiteindelijk stierf, een Amalekiet die Sauls dood aan David meldde. Er hadden geen Amalekieten meer mogen zijn om dat aan David te melden, want Saul had hen allemaal moeten uitroeien. Dat moest deze specifieke vloek vervullen die God over de Amalekieten had uitgesproken. Ze hadden Zijn volk zonder aanleiding en verraderlijk aangevallen. Daarom zouden ze op een dag Gods oordeel ondergaan. Hij zou de vijandschap tussen hen laten voortduren tot het moment waarop Hij hen door koning Saul zou uitroeien.

Er bestaat enige twijfel over de betekenis van het feit dat Mozes zijn hand ophief. Het opheffen van de hand met de staf erin zou zoiets kunnen zijn als een man die daar staat en met de vlag zwaait, zodat de Israëlieten het kunnen zien en moed vatten. Daar komt dan de bezieling vandaan: onze leider staat daarboven en houdt de staf van God hoog, die onze bevrijding uit Egypte vertegenwoordigt, enzovoort. Het kan dus bedoeld zijn

geweest om het volk te bezielen. Al heeft het opheffen van de handen in de Schrift gewoonlijk te maken met gebed en smeking. Gewoonlijk worden daarbij beide handen opgeheven in plaats van één hand, en hier staat specifiek dat hij zijn hand ophief. Maar misschien hield hij uiteindelijk beide handen omhoog. Het is moeilijk om precies te weten wat het beeld van zijn opgeheven handen werkelijk betekende.

20

Gebed als wapen in de geestelijke strijd

Als het een houding van smeking of gebed was, wijst dit erop dat gebed een belangrijke rol speelt in oorlogvoering. Wanneer we dit geestelijk opvatten, zou het over onze geestelijke oorlogvoering gaan. Gebed is beslist geestelijke oorlogvoering, en het is het gebed dat de vijand lijkt te verslaan. Denk eraan dat Jezus over die ene demon die de discipelen niet konden uitdrijven, zei:

Maar dit soort gaat niet uit dan door bidden en vasten.

MATTHEÛS 17:21

Gebed is dus een oorlogswapen. Het brengt de kracht van God in de strijd en maakt de strijd tot die van de Heere in plaats van die van ons.

Wat het ook betekend mag hebben, het lijkt erop dat Mozes in zekere zin contact maakte met God en Hem iets verzocht. Hij deed dat ofwel door zijn staf naar God omhoog te houden, of misschien soms met beide handen in gebed. Ik weet het niet. Het punt is echter dat God werd aangeroepen, en het was duidelijk God Die ingreep. Wanneer de handen omhoog waren, gaf God Israël de overwinning. Wanneer de handen omlaag waren, deed God dat niet.

Als we het opheffen van de handen opvatten als een beeld van gebed, kan dit een illustratie zijn van wat Jezus in Lukas 18:1 zei. Daar zei Hij:

En Hij sprak ook een gelijkenis tot hen met het oog daarop dat men altijd moet bidden en niet de moed verliezen.

LUKAS 18:1

of ‘niet verflauwen’, zoals de King James zegt. We moeten in gebed blijven totdat de strijd voltooid is. Dat zou misschien de les zijn die we hieruit moeten trekken.

21

De dubbelzinnige slotzin over Amalek

Er staat hier iets wat een beetje moeilijk te interpreteren is, en dat is vers 16. Er zit blijkbaar iets vreemds in de vertaling. Vers 16 is als volgt vertaald:

Omdat de Heer het heeft gezworen, zal de Heer van generatie op generatie oorlog voeren tegen Amalek.

Op zijn minst een deel daarvan, en ik weet niet zeker welk deel, zou anders vertaald moeten worden. Je ziet dat er in de New King James een kanttekening bij staat. In andere vertalingen zou er ook een moeten staan. Ik vond er een in de New American Standard, en de commentatoren vermelden dat de Hebreeuwse tekst kennelijk letterlijker als volgt luidt:

Er rust een hand op de troon van de Heer.

Ik weet niet precies welke woorden in vers 16, zoals dat vers bij ons luidt, daarin anders zijn vertaald. Ik weet niet precies welk deel van dat vers geacht wordt te luiden:

Hij zei: Voorzeker, de hand op de troon van de HEERE! De strijd van de HEERE zal tegen Amalek zijn, van generatie op generatie!

EXODUS 17:16

of:

Er rust een hand op de troon van de Heer.

Zelfs als die uitspraak zo vertaald zou worden:

Er rust een hand op de troon van de Heer.

wat betekent dat dan?

Sommige mensen denken dat het verwijst naar de hand van Amalek, die zich keert tegen Gods volk, Gods Koninkrijk, Gods troon, als het ware. Daarom voert Hij oorlog tegen Amalek, omdat de hand van Amalek zich tegen Gods eigen Koninkrijk heeft gekeerd. Maar anderen denken dat het een verwijzing is naar de hand van Mozes: de hand van Mozes die in de lucht was, rustte op de troon van de Heere. Het is alsof ermee gezegd wordt dat Mozes, door zijn hand op te heffen, verbinding maakte met Gods troon en door zijn voorbede en smeking kracht vanuit de troon van God naar het volk van God liet neerdalen.

Het is zeer onduidelijk, en ik wijs er alleen op omdat het er staat. Ik weet eigenlijk niet wat het betekent, en ik weet niet zeker of wij met stelligheid kunnen zeggen wat het betekent, of dat iemand dat kan. Het is dubbelzinnig. Maar ik vermeld het omdat dit een vertaalkwestie is die in het laatste vers van het hoofdstuk naar voren komt. We komen terug op hoofdstuk 18.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Exodus 16:4
- Exodus 16:5
- Exodus 16:6-7
- Exodus 16:8
- Exodus 16:9
- Exodus 16:11-12
- Exodus 16:15-16
- Exodus 16:36
- Exodus 16:17
- Exodus 16:18
- 2 Korinthe 8:13-15
- 1 Korinthe 10:1-4
- 1 Korinthe 10:6
- 2 Korinthe 8:10
- Exodus 16:19

- Mattheüs 6:11
- Exodus 16:22
- Exodus 16:25-28
- Exodus 16:29
- Exodus 31:14
- Exodus 16:32
- Exodus 16:34-36
- Exodus 17:1
- Exodus 17:2-7
- Exodus 18:16
- Mattheüs 26:26-28
- Johannes 7:39
- Lukas 11:13
- Exodus 17:8
- Exodus 17:9-10
- Exodus 17:11
- Exodus 17:13
- Exodus 17:14
- Exodus 17:16
- Mattheüs 17:21
- Lukas 18:1

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.